MODEL REOLIADAU ARIANNOL
AR GYFER CYNGHORAU CYMUNED A THREF YNG NGHYMRU

CYNGOR CYMUNED LLANLLAWDDOG RHEOLIADAU ARIANNOL

RHEOLIADAU ARIANNOL CYNGOR CYMUNED LLANLLAWDDOG

Cynnwys

1. Cyffredinol 3
2. Rheoli risgiau a rheolaeth fewnol 4
3. Cyfrifon ac archwilio 5
4. Y gyllideb a'r praesept 6
5. Caffael 7
6. Bancio a thaliadau 9
7. Taliadau electronaidd 9
8. Taliadau siec 10
9. Cardiau talu 10
10. Arian mân 10
11. Talu cyflogau a lwfansau 10
12. Benthyciadau a buddsoddiadau 11
13. Incwm 11
14. Taliadau trwy gontractau am waith adeiladu neu waith adeiladweithiol arall 12
15. Storau ac offer 12
16. Asedau, eiddo a stadau 12
17. Yswiriant 13
18. Atal a diwygio Rheoliadau Ariannol 13

Atodiad 1 - Proses dendro 15

Mabwysiadwyd y Rheoliadau Ariannol hyn gan y Cyngor yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 3 Mawrth 2025 ac ail mabwysiadwyd wedi eu ddiwygio ar 12 Fai 2025.

1. Cyffredinol

1.1. Mae'r rheoliadau ariannol hyn yn rheoli rheolaeth ariannol y Cyngor a'r Cyngor yn unig all eu newid neu eu diwygio trwy benderfyniad. Maent yn un o ddogfennau llywodraethu'r cyngor a rhaid cadw atynt law yn llaw â Rheolau Sefydlog y cyngor.

1.2. Mae disgwyl i gynghorwyr Cyngor ddilyn y rheoliadau hyn ac i beidio annog gweithwyr i'w torri. Mae methu dilyn y rheoliadau hyn yn dwyn anfri ar swydd cynghorydd.

1.3. Gall unrhyw enghraifft o weithiwr yn torri'r rheoliadau hyn yn fwriadol arwain at gamau disgyblu.

1.4. Yn y Rheoliadau Ariannol hyn:

- Mae 'Rheoliadau cyfrifon ac archwilio' yn golygu'r rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Adran 39 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, neu unrhyw ddeddfwriaeth ddisodlol, ac sydd wedyn ar waith, oni nodir yn wahanol.
- Mae "Cymeradwyo" yn cyfeirio at weithred ar-lein, sy'n galluogi trafodiad electronaidd i ddigwydd.
- Mae "Awdurdodi" yn cyfeirio at benderfyniad gan y cyngor, neu bwyllgor neu swyddog, i alluogi rhywbeth i ddigwydd.
- Mae 'arferion priodol' yn golygu'r rhai a nodir yn y *Canllaw i Ymarferwyr*.
- *Canllaw i Ymarferwyr* Llywodraethiant ac Atebolrwydd ar gyfer Cynghorau Lleol yng Nghymru – Canllaw i Ymarferwyr a gyhoeddwyd ar y cyd gan Un Llais Cymru a Chymdeithas Clercod Cynghorau Lleol yng Nghymru.
- Mae 'Rhaid' a **thestun tywyll** yn cyfeirio at gyfrifoldeb statudol na all y cyngor ei newid.
- Mae 'Bydd' yn cyfeirio at gyfarwyddyd anstatudol gan y cyngor i'w aelodau a staff.

1.5. Mae'r Swyddog Ariannol Cyfrifol (SAC) yn swydd statudol ac fe'i penodir gan y cyngor. Penodwyd y Clerc yn SAC ar gyfer y Cyngor hwn a bydd y rheoliadau hyn yn berthnasol yn hynny o beth. Mae'r SAC yn;

- gweithredu o dan gyfarwyddyd polisi'r cyngor;
- gweinyddu materion ariannol y cyngor yn unol â phob Deddf, Rheoliad ac arfer priodol;
- pennu ar ran y Cyngor ei gofnodion cyfrifo a'i systemau rheolaeth gyfrifyddol;
- sicrhau y cedwir at y systemau rheolaeth gyfrifyddol;
- gofalu fod cofnodion cyfrifyddol y Cyngor yn cael eu cadw'n gyfredol;
- cynorthwyo'r Cyngor i sicrhau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio ei adnoddau; ac
- yn cynhyrchu'r wybodaeth rheolaeth ariannol sy'n ofynnol gan y Cyngor.

1.6. **Ni ddylai'r cyngor ddirprwyo unrhyw benderfyniad ynghylch:**

- **pennu'r gyllideb derfynol neu'r praesept (gofyniad treth y cyngor);**
- **canlyniad adolygiad o effeithiolrwydd ei reolyddion mewnol**

- **cymeradwyo datganiadau cyfrifo;**
- **cymeradwyo datganiad llywodraethu blynyddol;**
- **benthyca;**
- **cyhoeddi ei fod yn gymwys ar gyfer y Grym Cymhwysedd Cyffredinol; a**
- **rhoi sylw i argymhellion gan yr archwilwyr mewnol neu allanol.**

1.7. Hefyd, mae'n rhaid i'r cyngor:

- benderfynu ac adolygu'n rheolaidd y mandad banc ar gyfer holl gyfrifon banc y cyngor;
- cymeradwyo unrhyw grant neu ymrwymiad unigol dros [£5,000].

2. Rheoli risgiau a rheolaeth fewnol

2.1. **Rhaid i'r cyngor ofalu fod ganddo system rheolaeth fewnol gadarn, sy'n darparu rheolaeth ariannol, weithredol a risg effeithiol.**

2.2. Bydd y Clerc yn paratoi, i'w gymeradwyo gan y cyngor, bolisi rheoli risg ar gyfer holl weithgarwch y cyngor. Bydd y polisi hwn a'r trefniadau rheoli risg sy'n deillio ohono yn cael eu hadolygu gan y cyngor o leiaf yn flynyddol.

2.3. Wrth ystyried unrhyw weithgaredd newydd, bydd y Clerc [gyda'r SAC] yn paratoi asesiad risg drafft gan gynnwys cynigion rheoli risg i'w ystyried gan y cyngor.

2.4. **O leiaf unwaith y flwyddyn, rhaid i'r cyngor adolygu effeithiolrwydd ei system rheolaeth fewnol, cyn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethiant Blynyddol.**

2.5. **Bydd rhaid i'r systemau rheolaeth gyfrifyddol a ddewisir gan y SAC gynnwys camau i:**

- **sicrhau y caiff risgiau eu rheoli'n briodol;**
- **sicrhau y caiff trafodion ariannol eu cofnodi'n brydlon a manwl-gywir;**
- **atal a chanfod anghywirdeb neu dwyll; a**
- **galluogi ail-gyfansoddi unrhyw gofnodion a gollwyd;**
- **adnabod dyletswyddau swyddogion sy'n delio â thrafodion a**
- **sicrhau y caiff cyfrifoldebau eu rhannu.**

2.6. O leiaf unwaith bob 6 mis, ac ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol, bydd aelod ac eithrio'r Cadeirydd (neu lofnodydd sieciau] yn cael ei benodi/phenodi i wirio cysoniadau banc (ar gyfer yr holl gyfrifon) a gynhyrchwyd gan y SAC. Bydd yr aelod yn llofnodi'r cysoniadau a'r datganiadau banc gwreiddiol (neu ddogfennau tebyg) yn dystiolaeth o wiriad. Bydd y gweithgaredd hwn yn cael ei adrodd ar ei derfyn, gan gynnwys unrhyw eithriadau, i'r cyngor ac yn cael ei nodi ganddo gan y Cyngor.

2.7. Gwneir copïau wrth gefn rheolaidd o'r cofnodion ar unrhyw un o gyfrifiaduron y cyngor a chânt eu storio naill ai ar-lein neu mewn lleoliad ar wahân i'r cyfrifiadur. Bydd y cyngor yn gwneud trefniadau i sicrhau nad yw'r gallu i ddefnyddio unrhyw un o gyfrifiaduron y cyngor yn cael ei golli os yw gweithiwr yn gadael neu os nad yw'n gallu gweithio am unrhyw reswm.

3. Cyfrifon ac archwilio

3.1. Bydd holl weithdrefnau cyfrifo a chofnodion ariannol y cyngor yn cael eu penderfynu gan y SAC yn unol â'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio.

3.2. **Rhaid i'r cofnodion cyfrifo a benderfynir gan y SAC fod yn ddigonol i esbonio trafodion y cyngor a datgelu ei sefyllfa ariannol gyda chywirdeb rhesymol ar unrhyw adeg. Yn benodol felly, mae'n rhaid iddynt gynnwys:**

- **cofnodion dyddiol o'r holl arian a dderbyniwyd ac a wariwyd gan y cyngor (a gofnodir yn y llyfr arian) a'r materion y maent yn ymwneud â nhw;**
- **cofnod o asedau a rhwymedigaethau'r cyngor.**

3.3. Caiff y cofnodion cyfrifo eu cynllunio mewn ffordd sy'n hwyluso'r gwaith o baratoi'r datganiadau cyfrifo yn y Datganiad {Llywodraethiant ac Atebolrwydd} Blynyddol.

3.4. Bydd y SAC yn cwblhau ac ardystio Datganiadau Cyfrifo blynyddol y cyngor a gynhwysir yn y Datganiad Llywodraethiant ac Atebolrwydd Blynyddol yn unol ag arferion priodol, cyn gynted ag y mae hynny'n ymarferol wedi diwedd y flwyddyn ariannol. Ar ôl ardystio'r Datganiadau Cyfrifo, bydd y SAC yn eu cyflwyno (gydag unrhyw ddogfennau cysylltiedig) i'r cyngor o fewn y cyfnodau amser a nodir yn y Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio.

3.5. **Rhaid i'r cyngor ofalu fod system archwilio mewnol ddigonol ac effeithiol o'i gofnodion cyfrifo ar waith, ac o'i system rheolaeth fewnol yn unol ag arferion priodol.**

3.6. **Bydd unrhyw swyddog neu aelod o'r cyngor yn darparu pa ddogfennau a chofnodion bynnag y mae'r archwilydd mewnol neu allanol yn eu hystyried yn angenrheidiol at ddibenion yr archwiliad** a bydd, yn ôl cyfarwyddyd y cyngor, yn rhoi i'r SAC, yr archwilydd mewnol neu'r archwilydd allanol pa wybodaeth ac esboniad bynnag y mae'r cyngor yn eu hystyried yn angenrheidiol i'r perwyl hwnnw.

3.7. Penodir yr archwilydd mewnol gan y cyngor neu un o bwyllgorau'r cyngor a bydd yn cyflawni ei waith i werthuso effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethiant y cyngor yn unol â'r arferion priodol a nodir yn y Canllaw i Ymarferwyr.

3.8. Bydd y cyngor yn gofalu fod yr archwilydd mewnol:

- yn gymwys ac yn annibynnol o weithgarwch ariannol y Cyngor;
- yn cyflwyno adroddiad ysgrifenedig neu bersonol rheolaidd i'r Cyngor, ac y cyflwynir o leiaf un adroddiad ysgrifenedig blynyddol ym mhob blwyddyn ariannol;
- yn arddangos cymhwysedd, gwrthrychedd ac annibyniaeth, a bydd yn rhydd o unrhyw fuddiannau croes gwirioneddol neu dybiedig, gan gynnwys rhai'n deillio o berthnasoedd teuluol; ac
- na fydd ganddynt unrhyw ran yn y penderfyniadau ariannol, nac yn y gwaith o reoli'r cyngor.

3.9. Ni ddylai archwilwyr mewnol o dan unrhyw amgylchiadau:

- gyflawni unrhyw ddyletswyddau gweithrediadol i'r Cyngor;

- cychwyn neu gymeradwyo trafodion cyfrifo;
- darparu cyngor ariannol, cyfreithiol nac o unrhyw fath arall ynghylch unrhyw drafodion i'r dyfodol; na
- chyfarwyddo gwaith unrhyw un o weithwyr y cyngor, ac eithrio i'r graddau y cafodd y cyfryw weithwyr eu priodoli'n briodol i gynorthwyo'r archwilydd mewnol.

3.10. Er mwyn osgoi unrhyw amheuaeth, o ran yr archwiliad mewnol, bydd gan y termau 'annibynnol' ac 'annibyniaeth' yr un ystyr ag a ddisgrifir yn y Canllaw i Ymarferwyr.

3.11. Bydd y SAC yn gwneud trefniadau ar gyfer galluogi etholwyr i ymarfer eu hawliau o ran y cyfrifon, gan gynnwys y cyfle i archwilio'r cyfrifon, llyfrau a thalebau ac arddangos neu gyhoeddi unrhyw hysbysiadau a dogfennau sy'n ofynnol gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru).

3.12. Bydd y SAC, heb unrhyw oedi diangen, yn dwyn i sylw pob cynghorydd unrhyw ohebiaeth neu adroddiad gan archwilwyr mewnol neu allanol.

4. Y gyllideb a'r praesept

4.1. **Cyn pennu praesept, rhaid i'r cyngor gyfrifo ei ofynion cyllidebol ar gyfer pob blwyddyn ariannol trwy baratoi a chymeradwyo cyllideb, yn unol â Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 neu ddeddfwriaeth ddilynol.**

4.2. Caiff cyllidebau ar gyfer cyflogau, gan gynnwys cyfraniadau cyflogydd, eu hadolygu gan y cyngor yn flynyddol o leiaf ym mis Rhagfyr ar gyfer y flwyddyn ariannol ganlynol a chedwir tystiolaeth o'r fersiwn derfynol mewn atodlen copi papur a lofnodir gan y Clerc a Chadeirydd y Cyngor. Bydd y SAC yn rhoi gwybod i bwyllgorau am unrhyw oblygiadau cyflogau cyn iddynt ystyried eu cyllidebau drafft.

4.3. Heb fod yn hwyrach na mis Ionawr bob blwyddyn, bydd y SAC yn paratoi cyllideb ddrafft yn cynnwys amcangyfrifon manwl o'r holl dderbyniadau a thaliadau/incwm a gwariant ar gyfer y flwyddyn ariannol ganlynol {ynghyd â rhagolwg ar gyfer y [tair blynedd ariannol]} nesaf, gan roi ystyriaeth i hyd oes asedau a goblygiadau cost atgyweirio neu brynu o'r newydd.

4.4. Ni fydd cyllidebau heb eu gwario ar gyfer prosiectau a gwblhawyd yn cael eu cario drosodd i flwyddyn ddilynol. {Ni ellir ond cario ymlaen arian heb ei wario ar gyfer prosiectau a gwblhawyd yn rhannol (trwy eu rhoi mewn cronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi) gyda chymeradwyaeth ffurfiol y cyngor llawn.}

4.5. Mewn achosion priodol, bydd pob pwyllgor (os oes rhai) yn adolygu ei gyllideb ddrafft ac yn cyflwyno unrhyw newidiadau arfaethedig i'r cyngor {pwyllgor cyllid} heb fod yn hwyrach na mis Tachwedd bob blwyddyn.

4.6. Caiff y gyllideb ddrafft {gydag unrhyw gynigion gan bwyllgorau a rhagolwg [tair blynedd]}, gan gynnwys unrhyw argymhellion ar gyfer defnyddio neu gronni arian wrth gefn, ei hystyried gan y {pwyllgor cyllid ac argymhelliad a wneir i'r} cyngor.

4.7. Wedi ystyried y gyllideb arfaethedig a rhagolwg [tair blynedd], bydd y cyngor yn penderfynu'r gyllideb y mae ei hangen trwy bennu cyllideb. Bydd y cyngor yn pennu praesept ar gyfer y swm hwn erbyn diwedd mis Ionawr man pellaf ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf.

4.8. **Caiff unrhyw aelod sydd heb dalu treth y cyngor am fwy na dau fis eu gwahardd rhag pleidleisio ar y gyllideb neu'r praesept gan Adran 106 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 a rhaid iddynt ddatgelu ar ddechrau'r cyfarfod fod Adran 106 yn effeithio arnynt hwy.**

4.9. Bydd y SAC **yn rhoi manylion y praesept i'r awdurdod bilio erbyn diwedd mis Chwefror man pellaf** a bydd yn rhoi copi o'r gyllideb a gymeradwywyd i bob aelod.

4.10. Mae'r gyllideb a gytunwyd yn sail ar gyfer monitro cynnydd yn ystod y flwyddyn trwy gymharu gwariant ac incwm gwirioneddol gyda'r hyn a gynlluniwyd.

4.11. Caiff unrhyw ychwanegiad at, neu ddidyniad o, unrhyw gronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi eu cytuno gan y cyngor {neu bwyllgor perthnasol}.

5. Caffael

5.1. **Mae aelodau a swyddogion yn gyfrifol am sicrhau gwerth am arian ar bob achlysur.** Dylai unrhyw swyddog sy'n caffael nwyddau, gwasanaethau neu waith ofalu, i gymaint graddau ag y mae hynny'n ymarferol, y ceir y telerau gorau sydd ar gael, fel arfer trwy gael prisiau gan nifer o gyflenwyr. Lle bo'n bosibl ac yn amodol ar argaeledd nwyddau, gwasanaethau a gwaith, bydd y Cyngor yn ymdrechu i gaffael gan fusnesau yn ardal Cyngor Sir Caerfyrddin i gefnogi lles yr economi leol.

5.2. Dylai'r SAC wirio natur gyfreithlon unrhyw bryniant arfaethedig cyn iddo gael ei wneud ac ar gyfer pryniannau newydd neu anfynych, dylai sicrhau y caiff y grym cyfreithiol a ddefnyddir ei adrodd i'r cyfarfod yr awdurdodir yr archeb ynddo ac y cofnodir hynny yn y cofnodion.

5.3. Rhaid i bob contract gydymffurfio â Rheolau Sefydlog y cyngor a'r Rheoliadau Ariannol hyn ac ni wneir unrhyw eithriadau, ac eithrio mewn argyfwng.

5.4. **Ar gyfer contract i gyflenwi nwyddau, gwasanaethau neu waith lle y bydd y gwerth amcangyfrifedig yn uwch na'r trothwyon a bennwyd gan y Senedd, rhaid dilyn gofynion llawn Deddf Caffael 2023 a Rheoliadau Caffael (Cymru) 2024 neu unrhyw ddeddfwriaeth ddilynol ("y Ddeddfwriaeth") ar gyfer tendro, dyfarnu a hysbysu am y contract hwnnw.**

5.5. Pan mae'r gwerth amcangyfrifedig yn is na throthwy'r Llywodraeth, bydd y cyngor (ac eithrio eitemau a restrir ym mharagraff 6.12) yn cael prisiau fel a ganlyn:

5.6. Ar gyfer contractau yr amcangyfrifir eu bod dros [£60,000] yn cynnwys TAW, bydd y Clerc yn {gofyn am dendrau ffurfiol gan o leiaf [dri] chyflenwr a gytunwyd gan [y cyngor]} NEU'N {hysbysebu gwahoddiad agored i dendrwyr yn unol ag unrhyw ddarpariaethau perthnasol y Ddeddfwriaeth}. Gwahoddir tendrau yn unol ag Atodiad 1.

5.7. **Ar gyfer contractau yr amcangyfrifir eu bod dros £30,000 yn cynnwys TAW, rhaid i'r cyngor gydymffurfio ag unrhyw ofynion yn y Ddeddfwriaeth[1] ynghylch cyhoeddi gwahoddiadau a hysbysiadau am ddyfarnu contractau.**

5.8. Ar gyfer contractau dros £3,000 ac eithrio TAW bydd y Clerc [neu'r SAC] yn gofyn am o leiaf [3] dyfynbris pris-penodol.

[1] Mae'r Rheoliadau yn mynnu fod cynghorau'n defnyddio gwefan Sell2 Wales os ydynt yn hysbysebu cyfleoedd contract a hefyd i roi cyhoeddusrwydd i gontractau dros £30,000 yn cynnwys TAW a ddyfarnwyd, os cawsant eu hysbysebu ai peidio.

5.9. Pan mae'r gwerth rhwng £1000 a £3,000 ac eithrio TAW, bydd y Clerc [neu'r SAC] yn ceisio cael 3 dyfynbris {allai gynnwys tystiolaeth o brisiau ar-lein, neu brisiau diweddar gan gyflenwyr rheolaidd.}

5.10. Ar gyfer pryniannau llai, bydd [y clerc] yn ceisio cael gwerth am arian.

5.11. **Ni ddylid rhannu contractau er mwyn osgoi cydymffurfio â'r rheolau hyn.**

5.12. Nid oes rhaid defnyddio'r angen i gael prisiau cystadleuol yn y rheoliadau hyn ar gyfer contractau sy'n ymwneud ag eitemau (i) i (iv) isod:

i. gwasanaethau arbenigol, megis gweithwyr cyfreithiol proffesiynol yn gweithredu mewn anghydfodau;

ii. atgyweiriadau i, neu rannau ar gyfer, peiriannau neu offer;

iii. gwaith, nwyddau neu wasanaethau sy'n estyniad i gontract sy'n bod yn barod;

iv. nwyddau neu wasanaethau nad ydynt ar gael oddi wrth un cyflenwr neu sy'n cael eu gwerthu am bris penodol.

5.13. Pan wneir ceisiadau i hepgor y rheoliad ariannol hwn er mwyn gallu cytuno pris heb gystadleuaeth, dylid esbonio'r rheswm mewn argymhelliad i'r cyngor {neu bwyllgor perthnasol}. Nid yw osgoi cystadleuaeth yn rheswm dilys.

5.14. Ni fydd rhaid i'r cyngor dderbyn y tendr, dyfynbris neu amcan bris isaf nac o unrhyw fath arall.

5.15. Gall pryniannau unigol o fewn cyllideb a gytunwyd ar gyfer y math hwnnw o wariant gael ei awdurdodi gan:

- y Clerc, trwy awdurdod dirprwyedig, ar gyfer unrhyw eitemau o dan £500 ac eithrio TAW.
- y Clerc, wedi ymgynghori â Chadeirydd y Cyngor ar gyfer unrhyw eitemau o dan £2,000 ac eithrio TAW.
- y cyngor ar gyfer yr holl eitemau o wariant o fewn eu cyllidebau dirprwyedig ar gyfer eitemau o dan £5,000 ac eithrio TAW}
- ar gyfer grantiau, o fewn unrhyw derfynau a osodwyd gan y cyngor ac yn unol ag unrhyw ddatganiad polisi a gytunwyd gan y cyngor.
- y cyngor ar gyfer pob eitem dros £5,000;

Rhaid i awdurdodiad o'r fath gael ei gefnogi gan gofnod (ar gyfer penderfyniadau gan y cyngor neu bwyllgor) neu drywydd tystiolaeth archwiliadwy arall.

5.16. Ni ddylai unrhyw aelod unigol, na grŵp anffurfiol o aelodau, wneud archeb swyddogol wneud hynny ymlaen llaw gan benderfyniad y cyngor na gwneud unrhyw gontract ar ran y cyngor.

5.17. Ni ddylid awdurdodi unrhyw wariant fydd yn fwy na'r gyllideb ar gyfer y math hwnnw o wariant ac eithrio trwy benderfyniad gan y cyngor ac eithrio mewn argyfwng.

5.18. Os oes perygl difrifol na fydd y cyngor yn gallu darparu ei wasanaethau neu berygl i ddiogelwch y cyhoedd ar eiddo'r cyngor, gall y clerc awdurdodi gwariant i fyny at £2,000 ac eithrio TAW ar atgyweirio, amnewid neu waith arall sydd yn eu barn nhw'n angenrheidiol, boed cyllideb ar gyfer gwariant o'r fath ai peidio. Bydd y Clerc

yn adrodd ar gamau o'r fath i'r Cadeirydd cyn gynted ag y bo modd ac i'r [cyngor] cyn gynted ag y bo hynny'n ymarferol.

5.19. Ni ddylid awdurdodi unrhyw wariant, ni ddylid gwneud unrhyw gontract na derbyn tendr ar gyfer unrhyw brosiect sylweddol, onid yw'r [cyngor] yn fodlon fod y cyllid angenrheidiol ar gael a phan mae angen benthyciad, y cafwyd cymeradwyaeth benthyca gan Lywodraeth Cymru yn gyntaf.

5.20. Cyflwynir archeb neu lythyr swyddogol ar gyfer pob gwaith, nwydd a gwasanaeth dros £250 ac eithrio TAW} oni chafodd contract ffurfiol ei baratoi neu pe bai archeb swyddogol yn amhriodol. Cedwir copïau o archebion, ynghyd â thystiolaeth y derbyniwyd y nwyddau.

5.21. Gellir camddefnyddio unrhyw system archebu ac fe reolir mynediad atynt gan y SAC.

6. Bancio a thaliadau

6.1. Bydd trefniadau bancio'r Cyngor, gan gynnwys y mandad banc, yn cael eu gwneud gan y SAC a dylent gael eu cymeradwyo gan y Cyngor; ni ellir dirprwyo trefniadau bancio i bwyllgor. Penderfynodd y cyngor fancio gyda Unity Trust Bank PLC]. Dylent gael eu hadolygu'n [flynyddol] i sicrhau eu bod yn ddiogel ac effeithlon.

6.2. Mae'n rhaid i'r cyngor gael trefniadau diogel ac effeithlon ar gyfer gwneud taliadau, i warchod rhag y posibilrwydd o dwyll neu gamgymeriad. Lle bynnag y bo modd, dylai mwy nac un person fod yn rhan o wneud unrhyw daliad, er enghraifft trwy gael awdurdodiad deuol ar-lein neu ddau berson yn llofnodi sieciau. Hyd yn oed pan gafodd pryniant ei awdurdodi, mae'n rhaid awdurdodi'r taliad hefyd a dim ond taliadau awdurdodedig ddylai gael eu cymeradwyo neu eu llofnodi er mwyn gadael i'r arian adael banc y cyngor.

6.3. Bydd pob anfoneb i'w talu yn cael eu harchwilio i sicrhau eu bod yn rhifyddol gywir, eu dadansoddi i'r pennawd gwariant priodol a'u dilysu gan i gadarnhau y cafodd y gwaith, nwyddau neu wasanaethau y mae pob anfoneb yn gysylltiedig ag ef ei dderbyn, ei gyflawni a'i archwilio a'i fod yn cynrychioli gwariant a gymeradwywyd ynghynt gan y Cyngor.

6.4. Gellir crynhoi taliadau personol (gan gynnwys cyflogau, treuliau ac unrhyw daliad a wneir ynghylch terfynu cyflogaeth) i osgoi datgelu unrhyw wybodaeth bersonol.

6.5. Gwneir pob taliad trwy siec, yn unol â phenderfyniad gan y cyngor, onid yw'r [cyngor] yn penderfynu defnyddio dull talu gwahanol.

6.6. Bydd pob eitem o wariant yn cael ei adrodd a'i gymeradwyo gan y Cyngor.

6.7. Bydd y SAC yn paratoi rhestr o daliadau y mae angen eu hawdurdodi, fydd yn rhan o agenda'r cyfarfod ac, ynghyd â'r anfonebau perthnasol, yn cyflwyno'r rhestr i'r cyngor neu'r pwyllgor cyllid. Bydd y cyngor {neu bwyllgor} yn archwilio'r rhestr i sicrhau ei bod yn cydymffurfio â'r gofynion priodol ac, wedi bodloni ei hun i'r perwyl hwnnw, bydd yn awdurdodi ei thalu trwy benderfyniad. Bydd y rhestr wedi'i chymeradwyo yn cael ei llofnodi â blaenlythrennau yn syth o dan yr eitem olaf gan y person sy'n cadeirio'r cyfarfod. Darperir rhestr fanwl o bob taliad yng nghofnodion y cyfarfod hwnnw, neu'n atodiad iddynt.

7. Taliadau electronaidd

7.1. 7.1. Ni fydd unrhyw daliadau electronig yn cael eu gwneud gan y Cyngor. Bydd yr holl daliadau yn cael eu gwneud trwy siec yn unig.

7.2. Bydd gan bob llofnodydd awdurdodedig fodd o weld cyfrifon banc y cyngor ar-lein.

7.3. Ni fydd unrhyw weithiwr na chynghorydd yn datgelu unrhyw PIN na chyfrinair sy'n berthnasol i'r cyngor neu ei drefniadau bancio i unrhyw un na chawsant awdurdod ysgrifenedig gan y cyngor neu bwyllgor y dirprwywyd iddo'n briodol.

7.4. Bydd aelodau a swyddogion yn gofalu fod unrhyw gyfrifiadur a ddefnyddir ar gyfer gwaith ariannol y cyngor yn ddigon diogel, a bod ganddo feddalwedd atal-firysau, atal-sbïo a wal dân sy'n cael ei ddiweddaru'n rheolaidd.

7.5. Ni ddylid defnyddio cyfleusterau cofio cyfrineiriau (ac eithrio storfeydd cyfrineiriau diogel sy'n defnyddio trefn ddilysu ac adnabod ar wahân} ar unrhyw gyfrifiadur a ddefnyddir ar gyfer gwaith bancio'r cyngor.

8. Taliadau siec

8.1. Bydd sieciau neu archebion i wneud taliad yn unol â phenderfyniad neu benderfyniad a ddirprwywyd yn cael eu llofnodi gan ddau aelod o'r cyngor ac yn cael eu cydarwyddo gan y Clerc.

8.2. Os oes gan aelod, sydd hefyd yn un o'r llofnodyddion banc, gysylltiad trwy berthynas deuluol neu fusnes â'r sawl sy'n derbyn y taliad, ni ddylai, o dan amgylchiadau arferol, fod yn llofnodydd i'r taliad dan sylw.

8.3. Er mwyn dangos fod y manylion ar y siec neu archeb i dalu yn cytuno gyda'r bonyn neu'r anfoneb neu ddogfen debyg, bydd y llofnodwyr hefyd yn blaenlythrennu bonyn y siec.

8.4. {Fel arfer, ni fydd sieciau neu archebion i dalu yn cael eu cyflwyno i'w llofnodi ac eithrio mewn cyfarfod cyngor {neu bwyllgor} neu'n union cyn neu wedi cyfarfod o'r fath}. Bydd unrhyw lofnodion a gafwyd ac eithrio mewn cyfarfodydd o'r fath yn cael eu hadrodd i'r cyngor [neu Bwyllgor Cyllid] yn y cyfarfod cyfleus nesaf.

9. Cardiau talu

9.1. Nid oes gan y Cyngor ddefnydd o Gerdyn Debyd

9.2. Ni ddefnyddir cardiau credyd neu ddebyd personol aelodau neu staff o dan unrhyw amgylchiadau

10. Arian mân

10.1. Ni fydd y Cyngor yn cadw unrhyw fath o gasgliad arian parod. Rhaid i'r holl arian parod a dderbynnir gael ei fancio fel y mae. Bydd unrhyw daliadau a wneir mewn arian parod gan y Clerc (er enghraifft ar gyfer stampiau neu fân nwyddau swyddfa) yn cael eu had-dalu yn rheolaidd, o leiaf yn chwarterol.

11. Talu cyflogau a lwfansau

11.1. **Fel cyflogydd, rhaid i'r cyngor wneud trefniadau i gydymffurfio â gofynion statudol deddfwriaeth PAYE.**

11.2. **Rhaid cadw'n llawn at ganllawiau a gyhoeddir gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ynghylch trethu lwfansau cynghorwyr.**

11.3. Caiff cyfraddau cyflog eu cytuno gan y cyngor neu bwyllgor y dirprwywyd iddo'n briodol. Ni wneir unrhyw newidiadau i gyflog gros, enillion, neu delerau ac amodau cyflogaeth gweithiwr heb gydsyniad ymlaen llaw gan y cyngor {neu bwyllgor perthnasol}.

11.4. Telir cyflogau, ar ôl didynnu treth, yswiriant gwladol, cyfraniadau pensiwn ac unrhyw ddidyniadau statudol neu arddewisol tebyg, ar y dyddiadau a nodir mewn contractau cyflogaeth.

11.5. Telir didyniadau o gyflog i'r cyrff perthnasol o fewn y cyfnodau amser angenrheidiol, ar yr amod yr adroddir am bob taliad, fel y nodir uchod yn y rheoliadau hyn.

11.6. Bydd pob taliad cyflog net i weithwyr a'r didyniadau statudol ac arddewisol priodol yn cael eu cofnodi mewn cyfrif rheoli cyflogres neu gofnod cyfrinachol arall, ac adroddir cyfanswm y cyfryw daliadau ymhob mis calendr yn y llyfr arian. Caiff adroddiadau cyflogres eu hystyried gan [y pwyllgor cyllid] i sicrhau y cafodd y taliadau cywir eu gwneud.

11.7. Cefnogir unrhyw daliadau terfynu gan adroddiad i'r cyngor, yn cyflwyno achos busnes clir. Y cyngor llawn yn unig all awdurdodi taliadau terfynu.

11.8. Cyn cyflogi staff dros dro, mae'n rhaid i'r cyngor ystyried achos busnes llawn.

12. Benthyciadau a buddsoddiadau

12.1. Rhaid i unrhyw gais am gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru i fenthyca arian a threfniadau dilynol am fenthyciad gael ei awdurdodi gan y cyngor llawn a'i gofnodi yn y cofnodion. Gwneir pob benthyciad yn enw'r cyngor, ar ôl cael y gymeradwyaeth angenrheidiol.

12.2. Rhaid i bob trefniant ariannol nad oes angen cymeradwyaeth benthyca ffurfiol gan Lywodraeth Cymru ar ei gyfer (megis Hur Bwrcas, lesio asedau diriaethol neu fenthyciadau i'w had--dalu o fewn y flwyddyn ariannol) gael ei awdurdodi gan y cyngor llawn, yn dilyn adroddiad ysgrifenedig ar werth am arian y trafodiad arfaethedig.

12.3. Bydd y cyngor yn ystyried yr angen am Strategaeth a Pholisi Buddsoddi yn unol â Chanllawiau Statudol ar Fuddsoddiadau Llywodraeth Leol, y mae'n rhaid ei ysgrifennu yn unol â rheoliadau, arferion priodol a chanllawiau perthnasol. Caiff unrhyw Strategaeth a Pholisi eu hadolygu gan y cyngor o leiaf yn flynyddol.

12.4. Buddsoddir unrhyw arian sydd dan reolaeth y cyngor yn enw'r cyngor.

12.5. Bydd pob tystysgrif buddsoddi a dogfennau eraill yn gysylltiedig â nhw yn cael eu cadw gan y SAC.

12.6. Gwneir taliadau ar gyfer buddsoddiadau tymor byr neu hirdymor, gan gynnwys trosglwyddiadau rhwng cyfrifon banc a gedwir yn yr un banc, yn unol â'r rheoliadau hyn.

13. Incwm

13.1. Cyfrifoldeb y SAC fydd casglu a goruchwylio'r holl symiau sy'n daladwy i'r Cyngor.

13.2. Bydd y cyngor yn adolygu pob ffi a thaliad am waith a wnaed, gwasanaethau a ddarparwyd, neu nwyddau a werthwyd o leiaf yn flynyddol fel rhan o broses pennu'r gyllideb, yn dilyn adroddiad gan y Clerc. Bydd y SAC yn gyfrifol am gasglu'r holl symiau sy'n ddyledus i'r cyngor.

13.3. Bydd gwybodaeth am unrhyw symiau y bernir na ellir eu hadennill ac unrhyw ddyledion coll yn cael ei chyflwyno i'r cyngor gan y SAC a byddant yn cael eu dileu yn ystod y flwyddyn. Dangosir cymeradwyaeth y cyngor yn y cofnodion cyfrifo.

13.4. Bydd pob swm a dderbynnir ar ran y cyngor yn cael eu talu i fancwyr y cyngor, yn unol â chyfarwyddyd y SAC. Bydd tarddiad pob swm a dderbynnir yn cael ei gofnodi'n glir ar y slip talu mewn neu gofnod arall.

13.5. Ni chaiff sieciau personol eu talu allan o arian sy'n cael ei ddal ar ran y cyngor.

13.6. Gwneir unrhyw hawliad ad-daliad o dan Adran 33 Deddf TAW 1994 yn {chwarterol pan mae'r hawliad yn fwy na £100 ac} o leiaf yn flynyddol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

13.7. Pan mae'r cyngor yn derbyn symiau sylweddol o arian parod yn rheolaidd, bydd y SAC yn sicrhau bod mwy nac un person yn bresennol pan gaiff yr arian ei gyfrif am y tro cyntaf, y ceir trefn gysoni gyda rhyw fath o reolaeth fel rhifau tocynnau, ac y cymerir gofal priodol o ran diogelwch unigolion sy'n bancio arian o'r fath.

13.8. Caiff unrhyw incwm sy'n eiddo i ymddiriedolaeth elusennol ei dalu i mewn i gyfrif banc elusennol. Rhoddir cyfarwyddiadau ar gyfer talu arian sy'n ddyledus o'r ymddiriedolaeth elusennol i'r cyngor (i ad-dalu am wariant a wnaed eisoes gan yr awdurdod) i Reolwyr Ymddiriedolwyr yr elusen fydd yn cyfarfod ar wahân i unrhyw gyfarfod cyngor.

14. Taliadau trwy gontractau am waith adeiladu neu waith adeiladweithiol arall

14.1. Pan mae contractau yn darparu ar gyfer talu trwy randaliadau bydd y SAC yn cadw cofnod o bob taliad o'r fath, a wneir o fewn y cyfnod amser a nodwyd yn y contract yn seiliedig ar dystysgrifau wedi'u llofnodi gan y pensaer neu ymgynghorydd arall a gyflogwyd i oruchwylio'r gwaith.

14.2. Rhaid i unrhyw amrywiad i, ychwanegiad at neu hepgoriad o gontract gael ei awdurdodi gan [y Clerc] yn ysgrifenedig i'r contractwr, a rhoddir gwybod i'r cyngor ble y tybir fod y gost derfynol yn debygol o fod 5% neu fwy uwchben swm y contract, neu'n debygol o fod yn fwy na'r gyllideb sydd ar gael.

15. Storau ac offer

15.1. {[Bydd y swyddog sy'n gyfrifol am bob adran] yn gyfrifol am ofalu am storau ac offer [yn yr adran honno].}

15.2. Rhaid cael nodiadau cyflenwi ar gyfer yr holl nwyddau a dderbyniwyd i'w storio neu a gyflenwyd mewn unrhyw fodd arall ac mae'n rhaid gwirio nwyddau o ran yr archeb a'u hansawdd ar yr adeg y gwneir y cyflenwad.

15.3. {Cedwir stociau ar y lefelau isaf derbyniol yn gydnaws â gofynion gweithredol.}

15.4. {Bydd y SAC yn gyfrifol am wneud archwiliadau achlysurol o stociau a storau, a hynny o leiaf yn flynyddol.}

16. Asedau, eiddo a stadau

16.1. Bydd y Clerc yn gwneud trefniadau addas ar gyfer storio holl weithredoedd eiddo a Thystysgrifau Cofrestrfa Dir eiddo sydd ym mherchnogaeth y cyngor.

16.2. Bydd y SAC yn gofalu y cedwir Cofrestr Asedau a Buddsoddiadau briodol a manwl-gywir, a chofnod o bob eiddo ym mherchnogaeth y cyngor, yn cofnodi lleoliad,

maint, cynllun, cyfeirnod, manylion prynu, natur y budd, tenantiaethau a ganiatawyd, rhenti sy'n daladwy a'u pwrpas yn unol â Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru).

16.3. Bydd y ffaith fod yr asedau diriaethol a ddangosir yn y Gofrestr yn dal i fodoli yn cael ei gadarnhau o leiaf yn flynyddol, efallai ar yr un pryd ag y cynhelir archwiliad iechyd a diogelwch o asedau.

16.4. Ni chaiff unrhyw fuddiannau mewn tir ei brynu neu ei gaffael mewn unrhyw ffordd arall, ei werthu, ei lesio na'i waredu mewn unrhyw ffordd arall heb awdurdod y cyngor, ynghyd ag unrhyw gydsyniadau eraill sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith. Ym mhob sefyllfa, cyflwynir adroddiad ysgrifenedig i'r cyngor ar werth a chyflwr archwiliedig yr eiddo (gan gynnwys materion fel caniatadau cynllunio a chyfamodau) ynghyd ag achos busnes llawn (gan gynnwys lefel digonol o ymgynghori gyda'r etholwyr pan mae'r gyfraith yn mynnu hynny).

Ni chaiff unrhyw eiddo symudol diriaethol ei brynu na'i gaffael mewn unrhyw ffordd arall, ei werthu, ei lesio na'i waredu mewn unrhyw ffordd arall heb awdurdod y cyngor, ynghyd ag unrhyw gydsyniadau eraill sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith, ac eithrio pan nad yw gwerth tybiedig unrhyw un darn o eiddo diriaethol, symudadwy yn fwy na [£500]. Ymhob sefyllfa rhaid cyflwyno adroddiad ysgrifenedig i'r cyngor yn cynnwys achos busnes llawn.

17. Yswiriant

17.1. Bydd y SAC yn cadw cofnod o bob yswiriant a drefnwyd gan y cyngor ac o'r eiddo a'r risgiau a warantir ganddo a bydd yn ei adolygu'n flynyddol cyn y dyddiad adnewyddu law yn llaw ag adolygiad y cyngor o reoli risgiau.

17.2. Bydd y Clerc yn rhoi gwybod yn syth i'r [SAC] am bob risg, eiddo neu gerbydau newydd y mae angen eu hyswirio ac am unrhyw newidiadau sy'n effeithio yswiriannau presennol.

17.3. Bydd y SAC yn cael gwybod am unrhyw golled rhwymedigaeth neu ddifrod neu am unrhyw ddigwyddiad sy'n debyg o arwain at hawliad, a bydd yn rhoi gwybod [i'r cyngor] amdanynt yn y cyfarfod nesaf. Bydd y SAC yn trafod pob hawliad i yswirwyr y cyngor {wedi ymgynghori â'r Clerc}.

17.4. Cynhwysir holl weithwyr priodol y cyngor mewn math addas o sicrhad neu yswiriant gwarantu ffyddlondeb fydd yn gwarantu rhag y perygl uchaf o risg fel y penderfynir hynny [yn flynyddol[] gan y cyngor, neu bwyllgor y dirprwywyd y mater iddo'n briodol.

18. Atal a diwygio Rheoliadau Ariannol

18.1. Bydd y cyngor yn adolygu'r Rheoliadau Ariannol hyn [yn flynyddol] ac wedi penodi clerc neu SAC newydd. Bydd y Clerc yn monitro newidiadau deddfwriaethol neu mewn arferion priodol a bydd yn rhoi gwybod i'r cyngor am unrhyw angen dilynol i wneud newid i'r Rheoliadau Ariannol hyn.

18.2. Gall y cyngor, trwy benderfyniad y cyngor a hysbyswyd yn briodol cyn cyfarfod perthnasol y cyngor, atal unrhyw ran o'r Rheoliadau Ariannol hyn, ar yr amod y cofnodir y rhesymau dros yr atal ac y cynhaliwyd asesiad o'r risgiau allai ddeillio o hynny ac y cafodd ei gyflwyno ymlaen llaw i holl aelodau'r cyngor. Nid yw eu hatal

yn datgymhwyso unrhyw ddeddfwriaeth nac yn caniatáu i'r cyngor weithredu'n anghyfreithlon.

18.3. Gall y cyngor, trwy benderfyniad y cyngor a hysbyswyd yn briodol, atal y Rheoliadau Ariannol hyn dros dro, i ymdopi â chyfnodau absenoldeb, ad-drefnu llywodraeth leol, cyfyngiadau cenedlaethol neu amgylchiadau eithriadol eraill.

Atodiad 1 - Proses dendro

1) Bydd unrhyw wahoddiad i dendro yn datgan natur gyffredinol y contract arfaethedig a bydd y Clerc yn trefnu'r cymorth technegol angenrheidiol er mwyn paratoi manyleb mewn sefyllfaoedd priodol.

2) Bydd y gwahoddiad yn datgan hefyd fod rhaid cyfeirio tendrau at y Clerc trwy'r post arferol, oni chytunwyd proses dendro electronaidd gan y cyngor.

3) Pan ddefnyddir proses bost, bydd pob cwmni tendro yn derbyn amlen wedi'i marcio'n benodol y dylid selio'r tendr ynddi a dylai barhau wedi'i selio tan y dyddiad a nodwyd ar gyfer agor tendrau am y contract hwnnw. Caiff pob tendr wedi'i selio eu hagor ar yr un pryd ar y dyddiad a nodwyd gan y Clerc ym mhresenoldeb o leiaf un aelod o'r cyngor.

4) Pan ddefnyddir proses dendro electronaidd, bydd y cyngor yn defnyddio cyfeiriad e-bost penodol fydd yn cael ei fonitro i sicrhau nad yw neb yn agor unrhyw dendr cyn y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno tendrau.

5) Bydd unrhyw wahoddiad i dendro trwy'r rheoliad hwn yn gaeth i Reol Sefydlog [cynhwyswch gyfeiriad at reol sefydlog berthnasol y cyngor] a bydd yn cyfeirio at amodau Deddf Llwgrwobrwyo 2010.

6) Pan nad yw'r cyngor, neu bwyllgor y dirprwywyd iddo'n briodol, yn derbyn unrhyw dendr, dyfynbris neu amcan bris, ac na chaiff y gwaith ei roi a bod y cyngor yn gwahodd rhagor o brisiau, ni chaniateir i unrhyw berson gyflwyno tendr, dyfynbris neu amcan bris diweddarach oedd yn bresennol pan gynhaliwyd y broses gwneud penderfyniad wreiddiol.